

0000397

11 Temmuz 1990
Bayrampaşa Cezaevi

Sevgili Nabi,

Dün öğrendim ki, yarın ya da öbür gün falan Adapazarı'na gönderiliyormuşuz. Nihayet! Fakat bu durum benim iki ayağımı bir pabuca soktu. 10 gün kadar önce Zülfü'den başka bir vesileyle aldığı bir mektupta, Birlik Kurultay'ından sonra şimdi program sorunun ön plana çıktığını, bu konuda benden katkı beklediğini, vb. yazmıştı. Ben zaten bu konuda ayrıntılı, broşür türünde falan birşey yazmayı tasarlıyordum. Ama ondan önce planımda başka şeyler vardı. Birdenbire bu Adapazarı işi tekrar ortaya çıkınca, sıkıştım. Orada çalışma koşullarımın ne olacağını, tezgahımı kurmanın ne kadar zaman alacağını, vb. hiç kestiremiyorum. İçeriye daktilo sokup sokamayacağımdan bile emin değilim. O nedenle program konusundaki düşüncelerimi ancak başlıklar ve çok özet ve biraz da karışık bir biçimde hemen iletayım istedim.

Şunu hemen söyleyeyim: Yazacağım şeyler konusunda yeterince düşünmüş değilim, yani kendi payıma kesinleştirmiş değilim. Yani bunlar henüz yalnızca "sesli düşünceler". O kayıtla okumanızı ve değerlendirmenizi dilerim.

Yazacaklarım 1. Kongre'nin kabul ettiği program üzerinedir. Yasal başvuru için hazırlanan programı, kendi payıma, öncekinden bir çok noktada daha iyi buldum. Ama bu değişiklikler üzerinde hiç tartışılmadığı için, değişikliklerin niçin yapıldığı bilinmediği için, biz program tartışmalarımızda gene 1. Kongre'de kabul edilmiş olan programı esas almak zorundayız, ilerleme ancak öyle sağlanabilir. Aynı zamanda Yeni Açılım'ın 3. sayısında Program Komisyonu'nun program tartışmalarını sonuçlandıran raporu yayınlanmıştı, onu da esas alıyorum.

Aşağıda yazdıklarımın burada ele alınmayan bir çok önemli noktada sorular yaratacağını biliyorum. İçin bu yönlerine girmedim. İki nedenle: Birincisi, buna zamanım yok, bu yazıyı bu gece bitirip yarın avukatlara vermeliyim. İkincisi, soruları görüp onlar üzerinde o zaman konuşmayı tercih ederim -- tabii, bu yazdığım karışık kuruşuk notlardan bir şey anlaşılıp soru formüle edilebiliyorsa! Sence bir sakıncası yoksa, bu yazdıklarımı ilgili yoldaşlara da okutmanı isterdim. Hele bir de ne düşündüğünüzü öğrenebilirim çok mutlu olurum.

Ahmet KARDAM
Taraftan bağışlanmıştır
TÜSTAV

TBKP programını "yeni" yapan ekonomizmden ve sınıf indirge-
meciliğinden kopuş yönünde çok ciddi bir adım oluşudur. Ama bu yal-
nızca bir ilk adım, o nedenle de henüz tam bir kopuş değil. "Yeni"
ile "eski"yi eklektik bir biçimde birleştirmeye çalışmışız. Progra-
mın anlaşılmasını, benimsenmesini zorlaştıran temel etmenin bu
olduğunu düşünüyorum. Ama,

"İleriye doğru atılan her adım, her gerçek ilerleme,
bir düzine programdan daha önemlidir." -- K. Marx

Biz de bunu yaptık. Programımızın baştan farkında olduğumuz bir çok
eksikliğine takılmadan, o programın temel mantığının gerektirdiği
doğru adımı attık. Attığımız adım bize masa başında hiçbir zaman
göremeyeceğimiz eksikliklerimizi gösterdi. Şimdi yapmamız gereken,
dönüp bu eksikliklerimizi tamamlamaktır. Bunu yaparken izleyeceğimiz
yöntemin özü de şu olmak zorunda:

"Revizyonizm, reformizm korkusu" bir bakıma intihar
eden akrebin etrafındaki ateş çemberi rolünü oynuyor.
Marksist oluş nedenimiz 'dünyayı değiştirmek'tir.
Hiçbir korku bu bilinci gölgeleyemez. Ateş üzerinde
yürümeye cesaret edelim, bu intihar etmekten daha
onurludur." -- H. Kutlu

Programın anlaşılmasını zorlaştıran bu ekonomist ve indirge-
meci kalıntıların hepsini örnekleme şansım yok. Yalnızca en önemli
olduğunu düşündüğüm ve üzerinde daha düşünmeye --ve keşke olanak
olsa da-- tartışmaya ihtiyaç duyduğum bazı noktalara değinmekle
yetineceğim.

I

Tek ve ani kopuş biçiminde politik devrim:

Politik devrimi bu şekilde --yalnızca bu şekilde-- düşünmekten
kurtulamamışız. O nedenle de, bu anlayış programın genel mantığının
içine bir türlü oturmuyor.

Politik devrimin ne zaman, hangi koşullarda, vb. olacağını bu-
günden bilemeyeceğimiz, dikkatimizi ona "yaklaşma" üzerinde yoğun-
laştırmamız gerektiği sonucuna varmış olmamız çok önemli. Ama il-
ginçtir ki, ne zaman, nasıl olacağını bilemeyeceğimiz bu "devrim"in
tek ve ani bir "kopuş" biçiminde olmasını bekliyoruz:

"... hemen yakın bir gelecekte, Türkiye'de kapitalizmin
sınırlarını aşabilecek ve burjuvazinin egemenliğine son

verebilecek tarzda devrimci bir yükseliş olasılığı (yani "devrimci durum" olasılığı -- A.K.) görülmektedir. ... politik amaç, egemen burjuvazinin siyasal iktidarına son vermek değildir, çünkü egemen burjuvazinin iktidarına son verme işi politik devrimin işidir." (Y. Açılım, Sayı 3, s. 6-7)

Burada ifadesini bulan tek ve ani kopuş beklentisinin programın temel mantığını sakatlayan bir başka yönü daha var: Barış ve Demokratik Yenilenme Programı'nın tek gerekçesi, yakın bir gelecekte devrimci durum olasılığının bulunmaması! Yani böyle bir "devrimci durum" olasılığı görsek, bu programı ve stratejiyi terk edeceğiz! Yani bizim gerçek kimliğimizi belirleyen bugünden savunduğumuz, uğruna döğüştüğümüz istemler olmuyor, gücümüz yetmediğinden "mecburen" yarına ertelediğimiz "sosyalist istemler"(?) oluyor. Bu geleneksel şizofrenik kimliğe artık bir son vermemiz gerekmiyor mu? Demokrasi/sosyalizm ikileminin her türlü kısıntısı ve kalıntısı köklü bir biçimde terk edilmeli.

II

Asamalar sorunu:

Sosyalizm ile "bugün" arasına "demokratik devrim" vb. gibi ara aşamalar koyma doğmasından kurtulmuş olmamız büyük bir adım. Ama bunun kalıntıları hala var ve bu kalıntılar önemsiz ve ayrıntı değil:

"Bu aşamanın amacı, Barış ve Demokratik Yenilenme programının yaşama geçmesi, barış ve demokrasi güçlerinin hükümetinin kurulmasıdır." (Program, s. 9)

Böyle "özel bir hükümet" formülü, her aşamaya denk düşen bir "politik erk" doğmasının kalıntısıdır. Sosyalizmin kurulması nasıl "Bizim" tek ve ani bir kopuşla iktidara gelmemize bağlıysa, bu programın da tutarlı bir biçimde yaşama geçebilmesi böyle "özel bir politik erki" gerektiriyor.

"Aşamalar" anlayışından tam kopamayışımızın nedenlerinden birisi de "çelişkiler" konusundaki klasik anlayışımızdır:

"... bu programatik hedefler için savaşım emeryalizm ve egemen burjuvazi ile halk, emek ile sermaye çelişkilerini değil, fakat, egemen burjuvazinin bugünkü politikasıyla ve

rejimle nüfusun ezici çoğunluğu arasındaki çelişkiyi çözmeyi amaçlamaktadır." (Y. Açılım, Sayı 3, s. 7.)

Bu alıntı, ekonomist ve indirgemecilikten kopuşla kopamayış arasında kalışımızı gösteren çok iyi bir örnek. Altı çizili olan bölüm, yani "rejimle nüfus" arasındaki çelişkiyi çözmeyi hedefleme "kopuşu" temsil ederken, diğer çelişkilerin "unutulmadığını" göstermek üzere önemle sıralanışları da "kopamayış" gösteriyor. (Bugünkü politika ile nüfus arasındaki çelişki ise, programatik düzeyde sözü edilecek bir çelişki değil. "Bugünkü politika" değişebilir, önemli olan "rejim".)

Klasik anlayışımıza göre farklı düzlemlere ait olmaları gereken bu çelişkilerin peşpeşe sıralanmış olmasının yarattığı anlaşılma- mazlığı bir yana bırakıyorum. Bu çelişkilerin aynı yerde ve peşpeşe sıralanması, hala klasik teoriye bağlı olduğumuzu gösteriyor. Bu klasik teoriye göre, bu çelişkilerin altyapı/üstyapı modeline göre sıralanışları şöyle oluyor: "Rejim/nüfus"; "emperyalizm ve egemen burjuvazi/halk"; "emek/sermaye". Ancak sosyalizmin çözebileceği "temel çelişki" en sonuncusu oluyor. Öbürleri bu temel çelişkinin dışında kalan "ana" ya da "baş" çelişkiler oluyorlar. Çelişkiler bu şekilde sıralanınca, kaçınılmaz olarak "aşamalar" anlayışının izleri de programa damgasını vuruyor.

x x x

Hem (I) hem de (II)'nin altında yatan temel mantık, kopmamız gereken ekonomist ve indirgemeci "işçi sınıfının öncülüğünde sınıf ittifakları" anlayışdır. Bu anlayışın yerini "ulusal mutabakat" şeklinde formüle ettiğimiz --ve öyle anlaşılması gereken-- "kollektif irade-tarihsel blok-hegemonya" anlayışı almalıdır. Birbirini dışlayan bu "sınıf ittifakı" anlayışı ile "hegemonya" anlayışının bir arada bulunması programın anlaşılmasını zorlaştıran bir başka etmen. Ayrıca şunu da ekleyeyim: Hegemonya anlayışı, Gramsci'nin "mevzi savaşı modeli" demek değildir, bu bir "model önerisi" değildir. Ayrıntısına girmiyorum.

III

"Hemen bugünden, henüz kapitalizm çerçevesinde..."

"... ülkenizin ve halkımızın... bugünkü rejimin yerini alacak demokratik bir rejime ihtiyacı vardır. ... Barış

ve Demokratik Yenilenme Programı, emekçilerin derin sosyal sorunlarına, hemen bugünden, henüz kapitalizm çerçevesinde... çözümler getirme programıdır." (Program, s.31)

Burada üzerinde düşünmemiz gereken nokta "rejim-kapitalizm" ilişkisidir. Bu konuda da ekonomist-indirgemeci anlayışımızdan köklü bir kopuş yapmamız gerekiyor. Bu konu, sağımızdaki güçlerin bize alkış tuttuğu, solumuzdan ise en ağır saldırıları aldığımız nokta oluyor. Neden? İşte bunu düşünmemiz lazım. Şunu hemen söyleyeyim: Sol bize, kendisi indirgemecilikten kurtulmuş olduğu için saldırmıyor; tersine, bizden çok daha fazla indirgemeci olduğu için saldırıyor. Ama, kendi indirgemeciliğimizi aşabilirsek onların da aşmalarına yardımcı olabilir, ortak bir anlayışa ulaşmanın yolunu belki açabiliriz. Ama konu bu nedenle değil, asıl kendi içinde, bizim kendi mücadelemiz açısından önemli asıl.

Niye "henüz kapitalizm" çerçevesinde? Bunun yanıtı, bizim klasik "toplumsal formasyon" anlayışımızda yatıyor. Buna göre, kapitalizm sermayenin ücretli emeği sömürdüğü üretim tarzının egemen olduğu, bunun üzerinde yükselen bir toplumsal formasyondur. Gene buna göre "rejim" üstyapısal, dolayısıyla altyapısal olan emek/sermaye ilişkisinin "özünü" değiştiremez, olsa olsa şu ya da bu ölçüde etkiler ve bu etki "özel" değil, "görüngüsel" olur. Yani dünyanın neresinde olursa olsun, hangi tarihsel dilimde yer alırsa alsın, kapitalizm kapitalizmdir. 18. yüzyıl İngilteresinin kapitalizmi ile 1990'ın İngilteresinin kapitalizmi "özünde" aynıdır. Bugünün İngilteresinin, ABD'sinin, Fransasının, Türkiyesinin, vb. kapitalizmleri de "özünde" hep aynıdırlar. Nedir bu öz? Ücretli emeğin sermaye tarafından sömürülmesi. Elbette bu "öz" saklı kalmak üzere, bunlar arasında çok önemli farklar da var. Rejim konusunda ise haydi haydi fark var. Ama "öz" hep aynı.

Altyapı üstyapı'dan böyle kopartılınca, rejimle kapitalizm arasındaki ilişki "ilişkisizlik" halini alınca, "toplumsal formasyon" kategorisi hiç sorgulanmayınca, o zaman mecburen "rejim" değişikliğini "kapitalizm"den kopartıyoruz ve rejimi "henüz kapitalizm çerçevesinde" değiştirmek zorunda kalıyoruz. Emek Ücretli emeğe son veremeyen herşey otomatikman "henüz kapitalizm" oluyor, olmak zorunda kalıyor.

Genel olarak kapitalizmden söz etmek, ücretli emeğin sermaye tarafından nasıl sömürüldüğünü anlayabilmek için zorunlu bir teorik soyutlama. Ama bunun yalnızca bir soyutlama olduğunu, özellikle

politik çözümlene söz konusu olunca derhal terkedilmesi gereken bir soyutlama olduğunu unutunca yanlış yapmak kaçınılmaz oluyor.

Soyut "toplumsal formasyon" kategorisi politik çözümlemede bir işe yaramaz diye düşünüyorum. Yaşamda böyle bir şey yok. Aynı şekilde, altyapı/üstyapı ayırımı da bir soyutlama. Her toplum için geçerli ve bütün bir insanlık tarihi için geçerli, bunların hepsinde ve her aşamada yürürlükte olan yasallıkları içeren bir altyapı/üstyapı ayırımı gerçek yaşamda yok.

Gerçek yaşamda olan şey, ~~kısıtlı~~ belirli bir tarih kesitindeki İngiliz kapitalizmi, ABD kapitalizmi, Portekiz kapitalizmi, Türkiye kapitalizmi, vb.dir. Ve bu kapitalizmlerin her birinin kendi özgül tarihi var. Özgül oluşma biçimleri, koşulları, vb. var. Türkiye kapitalizmi deyince, yalnızca soyut bir emek-sermaye ilişkisine bakmak, ^{herhangi} bir şeye bakmak demek olmuyor. "Türkiye kapitalizmi" deyince, altyapısıyla, üstyapısıyla somut bir toplum anlıyoruz. Politik rejimi de dahil olmak üzere Türkiye Devleti'nden bağımsız, özgül kültürel oluşumdan, mevcut farklı ideolojilerden bağımsız bir "Türkiye kapitalizmi" düşünülebilir mi?

Burada Türkiye kapitalizminin, yani aslında bütün üstyapı denenen kurumlarıyla birlikte Türkiye toplumunun özellikleri, özgül tarihsel gelişimi üzerinde duracak değilim. Ne demek istediğimi birkaç örnekle açıklayacak olursam: Düşünce ve örgütlenme özgürlüğü üstündeki her türlü yasagın, kısıtlanmanın, devlet müdahalesinin kalktığı; Kürt halkının varlığının anayasal düzeyde tanındığı ve politik ve toplumsal yaşama bu kimliğiyle katılma hakkını elde ettiği; ordunun politik yaşama her türlü müdahalesinin son bulduğu; parlamentonun politik sistemin gerçekten en üst organı olduğu; MIT, polis, vb. parlamentonun denetimine açıldığı, şeffaflaştığı; devletin ekonomik faaliyetlerinin tekeller için vergun alanları olmaktan çıkartıldığı; insan haklarının AT standartlarına getirildiği, yani bireylerin devlet karısında kul olmaktan çıkıp vatandaş statüsüne kavuştuğu, vb. bir Türkiye... Bütün bunlar devrim niteliğinde bir rejim değişikliğidir. Bu konu üzerinde 1986 yılındaki TKP Ulusal Konferansı sırasında da durmuştuk. Böyle köklü bir devrim karşısında "Türkiye kapitalizmi" diye birşey kalır mı? Bugünkü rejimimiz ve devletimiz kaybeden bir "Türkiye kapitalizmi" ne kadar mümkün? Bunların hepsi diyelim AT ülkeleri için mümkün ve mevcut ve oralarda kapitalizmin bunlarla

Abmet KARDAM
Tarafindan bagışlanmıştır
TÜSTAV

birlikte var. Ama böyle bir rejimin Avrupa'da kapitalizmle birlikte varolabiliyor oluşu, Türkiye için de aynı sonucu çıkarmaya yeter mi? Daha önce yaptığım bir alıntıyı tekrar ediyorum:

"... politik amaç, egemen burjuvazinin siyasal iktidarı-
na son vermek değildir, çünkü egemen burjuvazinin iktida-
rına son verme işi politik devrimin işidir." (Y. Açılım, s.6-7)

Devletin yapısının ve politik rejimin böylesine köklü bir dönü-
şümü, Türkiye için bir "politik devrim" demek değilse nedir? Devletin
ve rejimin karakterinde böyle köklü bir dönüşümden sonra nasıl olur
da egemen burjuvazinin bugünkü "siyasal iktidarı" aynen sürüyor ola-
bilir? Eğer sürüyorsa zaten bu köklü dönüşümler de gerçekleşmemiş
demektir. Türkiye'nin egemen burjuvazisi, siyasal egemenliğini bu-
günkü devlet ve politik rejimle sağlıyor; ekonomik gücüyle ve şiddet-
ten, zordan arınmış moral ve kültürel hegemonyasıyla değil.

İşte o nedenle, "henüz kapitalizm çerçevesinde..." formülasyo-
nu bizim programımızla Türkiye gerçeği arasında derin bir çelişki
yaratıyor ve bu çelişki programın kavranabilmesini ve günlük politik
faaliyetimize ışık tutabilmesini zorlaştırıyor. Ayrıca, diğer sol
güçlerle ortak bir söylem oluşturmamızı ciddi ekilde engelliyor.

Programdaki bu çelişkinin temelinde, kanımca, "sınıf ittifak-
ları" kavramıyla "hegemonya-kollektif irade" (ulusal mutabakat) kav-
ramı arasındaki köklü farkı göremeyişimiz, birisinin ötekisini dış-
ladığını anlayamayışımız yatıyor. Eğer bu programın temel mantığına
sahip çıkacaksak, o zaman sınıf indirgemeci "sınıf ittifakları" an-
layışını terketmemiz gerekiyor. Öngördüğümüz yeni devlet ve köklü
politik rejim değişikliği ancak bir hegemonyanın-kollektif iradenin,
yani ulusal mutabakatın yaratılmasının ürünü olabilir. Böyle bir
ulusal mutabakat ise, egemen burjuvazinin bugünkü politik egemen-
liğinin son bulması demektir. Bu son bulma, burjuvazinin politik ola-
rak yok edilmesi, ezilmesi değildir. Kollektif iradenin-hegemonyanın
onu buna boyun eğmeye, bu hegemonik blokun bir parçası --düzenin bir
parçası-- olmaya razı etmesidir. Yani söz konusu olan, yeni bir
"toplumsal sözleşme"dir.

Buradan sosyalizme doğru yürüyüş nasıl gerçekleşebilir? Yani,
bizi çok uğraştırmış ve hala da uğraştırmakta olan "reformları
devrime bağlama" sorunu nasıl ele alınmalı?

"Reformları devrime bağlama":

Aslında gerçek yaşamda böyle özel bir sorunla karşı karşıya olduğumuzu sanmıyorum; sorunu yaratan Türkiye Solu'nun ekonomizmi ve indirgemeciliğidir. Sol bizi bu baği kopartmakla, reformist olmakla suçluyor. Hem haklı, hem değil. Biz sorunu aynı ekonomist ve indirgemeci anlayışla formüle ettikçe ve o zeminde kendimizi savundukça, yönelen eleştirilerdeki haklılık payı da artıyor. Sorun doğrudan doğruya "sosyalizm" anlayışıyla bağlıdır.

Soyut "toplumsal formasyon" ve onun temelinde yatan soyut "kapitalizm" (emek/sermaye karşıtlığı) anlayışı, bizi sosyalizmi, yalnızca "üretim araçları üzerindeki özel mülkiyete son verme" biçiminde anlamaya götürüyor. Bununla da kalmıyor, "özel mülkiyete son verme", "devletleştirme" biçiminde anlaşılıyor. Sosyalizm "devletleştirme" değildir. Özel mülkiyetin son bulması çok uzun ve hergün yeniden sağlanması gereken toplumsal rıza'ya dayanması gereken bir süreç olmak zorunda, ve devletleştirmenin tam tersine, devleti güçlendiren değil, zayıflatan, küçülten kolektif mülkiyet biçimlerinin sürekli gelişmesinin, derinleşmesinin ürünü olmalıdır.

Sosyalizm --programımızın da belirttiği gibi-- toplumsal bir devrimdir. Ama biz yalnızca politik devrimi değil, toplumsal devrimi de bir ölçüde hep ani ve tek bir kopuş olarak anlama eğilimindeyiz. Devrim'in hem politik hem de toplumsal olanını mutlaka bir "cepheleşme" olarak kavramlaştırabiliyoruz. Tek bir ani kopuş, toplumsal devrim söz konusu olduğunda, oldukça kısa bir zaman dilimine sığdırılmış devletleştirmeler dizisi olarak görülüyor. Bunun nedenleri var: Marx, Engels ve Lenin'in toplumsal devrimin de esas olarak bu biçimiyle düşünmüş olmaları; "tek ülkede sosyalizm" dogması; soğuk savaş ve cepheleşme mantığının, "devrim'in de yalnızca bir cepheleşme ürünü olarak kavranmasına yol açmış olması.

Sosyalizm eğer "rıza"ya (hegemonyaya) dayanacaksa --ki, programımız bunu öngörüyor-- o zaman hem politik hem de sosyal olarak devrimi tek bir kopuş olarak anlama anlayışını terketmemiz gerekiyor. Politik partiler arasında kapalı kapılar ardındaki pazarlıkların değil, hegemonik blokların ürünü olan hükümetlerdir sosyalizme doğru gidişi sağlayacak olan. Bu süreç, süzgeç "tek ve ani bir kopuş"u izleyen düz ve yükselen bir hat izlemez; git-gelli, çelişkili, hükümet değişikliklerini içeren, sürekli bir mücadeleyi gerektirir. Bu süreci

yalnızca Türkiye bazında kavramak olanaksızdır; dünya bazında, derinleşen bir barış süreci içinde, dünyadaki güçler dengesi bazında kavranılması gerekir. Bu ise, "tek ülkede sosyalizm" dogmasının terkidir. Bizim barışçıl geçiş konusunda söylediklerimiz de ancak böyle bir kavrayışla yerine tam oturmaktadır: Barışçıl geçiş kazanılmalıdır, hem uluslararası planda hem de ulusal planda. Ama bu mümkün de olmayabilir. Ani kopuşlar, cepheleşmeler, toplumsal sözleşmenin dışına çıkan müdahaleler de elbette söz konusu olabilir. Öyle bir "kopuş"u engellemenin yolu da gene hegemonyadan (rıza'nın güçlülüğünden, köklülüğünden) geçiyor.

"Bir dizi ara aşamadan oluşan sosyalist devrim süreci ile kapitalizmden sosyalizme geçilmesi..." (Program, s. 52)

Bu sözler programın "Sosyalizm" bölümünde yer alıyor. Yani, ne zaman, nasıl başlayacağını bilmediğimiz bir kıvrımda geleceğe ait bu sözler. Bir devrimci durum sonucu gerçekleşecek politik devrim sonrasına ait... Oysa, bizim Barış ve Demokrasi Programı'nın öngördüğü devrim niteliğindeki politik dönüşümlerle başlar bu "sosyalist devrim süreci". "Bir dizi ara aşama" yarına değil, bugüne aittir, ait olmalıdır. Sorun böyle formüle edilince, ve eğer elbet bu formülasyon doğruysa, "reformların devrime bağlanması" diye bir sorundan da söz edilmesine gerek kalmıyor.

Reformların devrime bağlanabilmesi, yani bu teorik çözüm, elbette sürecin başarısının garantisi demek olmuyor. Sürecin hangi "ara aşamalardan", hangi ileri adımlardan ve geri dönüşlerden geçeceği uluslararası ve ulusal plandaki güçler dengesine bağlı olacaktır. İşte hakkında bugünden konuşamayacağımız şeyler bunlardır. Ama nelerin yapılması gerektiği konusunda kafamız çok daha netleşecektir.

Muhtemel sorulardan birisi de şudur: Güçler dengesi öyle gelişebilir ki, burjuvazi kendi siyasal egemenliğini koruyarak devlet yapısında ve politik rejimde köklü dönüşümleri kendisi yapmak zorunda kalabilir ve dolayısıyla eksikli de olsa bu köklü dönüşümleri kendi eliyle gerçekleştirir ve moral ve kültürel hegemonyasını bu temel üzerinde yeniden kurabilir. Teorik olarak da olsa, böyle bir olasılık söz konusudur. O zaman? Bu sorunun yanıtını Marx ve Engels "Komünistler Birliği'ne Çağrı'da (1850) formüle etmişlerdir: Sürekli devrim! (Bkz. Seçme Yapıtlar, cilt 1, s. 213.) Bu formülasyonun günümüz dünyasında ve Türkiye'de geçerliliğini tüm tazeliği ile koruduğunu düşünüyorum. Böyle bir durum elbette ki bütün programatik

hedeflerin baştan aşağı yeniden gözden geçirilmesi demek olacaktır.

V

Sosyalizm/demokrasi ikilemi:

"Demokrasi, sosyalizmin canevi olacaktır. Demokrasiyi güçlendirerek sosyalizme geçilecek, sosyalizmi güçlendirerek demokrasi geliştirilecektir." (Program, s. 54)

"TBKP programında yeni olan nedir?" sorusuna yanıt olarak yalnızca bu iki cümleyi okumanın yeterli olacağını düşünüyorum. Ekonomist ve indirgemeci anlayıştan en köklü kopuşu ve sosyalizm/demokrasi ikilemine karşı en güçlü çıkışı, bu iki cümlenin ifade ettiği fikirde buluyoruz. Burada, sosyalizmi demokrasinin dışında ele almayan, sosyalizmi demokrasi sürecinin (200 yıllık tarihi olan "demokratik devrim"in) bir kertesi haline getiren düşünceyi buluyoruz. "Demokrasi"den sosyalizme geçiş değil, demokrasinin derinleşmesiyle sosyalizme ulaşma... Sonra, insanın insana tabiyetinin en temel taşlarından biri olan insanın insan tarafından sömürülmesine son verdikçe, bu son veriş süreciyle birlikte daha da derinlesen, güçlenen; eşitliği ve özgürlüğü de kendisiyle birlikte derinleştiren demokrasi...

Bu iki cümlenin ifade ettiği devrimci fikri şu şekilde daha da geliştirmek gerekir: Demokrasi ~~basit~~ bir devlet biçimi değildir. Dolayısıyla devletin sönmesiyle birlikte sönecek, tarihsel bir kategori değildir. Çünkü geride bıraktığımız yüzyılın çok açık bir biçimde gösterdiği gibi, kapitalizm geliştikçe ne toplum biçimleri tektürdenleşiyor, ne de toplumların kendileri. Tersine, dünyamızda çeşitlilik hergün artıyor. Daha yakın zamana kadar dünyadaki toplumları başlıca üç kategori altında sınıflandırebiliyorduk: Kapitalist, sosyalist ve "üçüncü dünya". Bu tasnif tarzı artık hiçbir işe yaramaz hale gelmiş durumda. Tipolojik tasnif gruplarının da sayısı sürekli artma eğilimi gösteriyor. Ayrıca, Marx ve Engels'in öngörülerine rağmen, kapitalist toplumlar hiç de burjuvazi/proletarya biçiminde kutuplaşmıyorlar; toplum sürekli ve büyük bir hızla çeşitleniyor, heterojenleşiyor, toplumsal özneler ^{ortaya çıkıyor,} ~~çok çeşitleniyor,~~ bütün giderek artan kimsel parçalanması bütün mevcut toplumsal teorileri krize sokuyor. Gerçek buyken, sosyalizmin toplumu tektürdenleştireceğini, antagonizmasız, şeffaf bir toplum yaratacağı düşüncesi tam bir hayaldir. Bu hayali gerçekleştirmeyi amaçlayan her politikanın kaçınılmaz

sosyalizm değil,

olarak varacağı yer, totaliter toplumdur. O nedenle, sosyalizm ve komünizm devletin sönmeye doğru gittiği ama demokrasinin sönmeye tekabül edecek bir biçimde sürekli derinleştiği bir toplum olmak zorunda. Çeşitlenme artarken demokrasinin yok olduğu bir toplum, olsa olsa zora dayalı totaliter bir toplum olabilir. Geriye belki şu soru kalıyor: "Sınıfların ortadan kalktığı bir toplumda, demokrasi hangi sınıflar arasındaki dengiyi sağlayacaktır?" Bu soru, toplumsal özneleri sınıflar olarak gören indirgemeci bakış açısının sorusudur. Toplumsal özneler sınıflar değildir. Ama bu daha başka bir konu, ayrıntısına giremiyorum.

Buradan şu sonuca varmalıyız: Demokraside, özgürlük ve eşitlik düşüncelerinde hiçbir sınıfsal "öz" yoktur. Demokrasinin hiçbir kurumu ne burjuvaziye, ne proletaryaya ne de küçük burjuvaziye, vb. ait değildir, ve hiç bir zaman da olmamıştır. "Gerçek" demokrasi diye bir şey yoktur. Aynı şekilde, "burjuva", "proleter", "küçük burjuva" demokrasileri diye şeyler de yoktur. İnsanlığın, çeşitli toplum kesimlerinin eşitlemek, özgürleşmek için sahip çıktıkları, geliştirdikleri, derinleştirdikleri demokrasi kurumları ve düşünceleri vardır ve bunlar bütün bir insanlığa aittir. Demokrasinin hiçbir kurumu, ~~özelliği~~, yarın sosyalizmle birlikte "yıkacağımız", "yok edeceğimiz" bir özellik taşımaz, ama doğrudan demokrasi biçimleriyle tamamlanmaları, derinleştirilmeleri gerekir.

"Burjuva demokrasisi" kavramı, yani demokrasinin emek sömürüsüyle birlikte varolan biçimlerinin "burjuvazi" ile özdeşleştirilmesinin marksist düşünceye ve politikalara verdiği zarar başlı başına bir inceleme konusu. Verdiği en büyük zararlardan biri de, kuşkusuz ki, demokrasi/sosyalizm ikilemini marksizmin kopmaz bir parçası haline getirmiş olmasıdır. Verdiği zararlardan bir başkası da, komünist (marksist) kimlikte yarattığı şizofrenidir. Komünistler, yarın yok edecekleri demokratik kurumlar için bugün dövüşmek durumunda kalan çifte bir kimlik edinmek zorunda kalmışlardır. O nedenle, ne tam demokrat bir kimlik edinebilmişler, ne de edindikleri ~~bu kimlikle~~ inandırıcı olabilmişlerdir. Demokrasi sosyalizme ulaşabilmek için hep bir "araç" olmuştur. Bu faydacı anlayış, çok silikleşmiş de olsa, bugünkü programımızda hala vardır:

"... hemen yakın bir gelecekte, Türkiye'de... devrimci bir yükseliş olasılığı görülmemektedir. Bununla birlikte,

Ahmet KARDAM
Taraflardan bağışlanmıştır
TÜSTAV

nk

var olan durumu değişikliğe uğratacak, devrimci dönüşüm-
ler (???) yolunu açacak, koşullarını
olgunlaştıracak güçlü bir barış ve demokrasi mücadelesi-
nin potansiyelleri sürekli genişlemektedir." (Y. Açılım,
sayı 3, s. 6.)

VI

Devletin "küçültülmesi":

TBKP programının kanımca temel eksikliklerinden biri, vurulacak ana hedefi, bir başka deyişle, ulusal mutabakatın (hegemonyanın) çimentosu olacak ana malzemeyi, yeterli netlikte öne çıkartamayışıdır. "Politik rejim" konusuna vurgu yapılmakla beraber, bu hem yeterince belirgin değildir, hem de kanımca yeterli değildir. Politik, ekonomik ve sosyal istemler belirlenirken, bunların ~~xxx~~ hepsinin çözümünü sağlamaya yardımcı olacak ana halkanın ne olduğu net formüle edilebilmelidir. Yoksa programın bir "istemler kataloğu" haline dönüşmesi ve bunu aşmak için de --1. Kongre'nin yaptığı gibi-- bir de "alternatif program" hazırlamak kaçınılmaz olabilir.

Programın eksenini "devletin küçültülmesi" oluşturmalıdır. Bu "küçülmenin" karşısında büyüyecek olan "politik, toplumsal ve ekonomik yaşamın" çoğullaştırılması ve demokratikleştirilmesidir. Ekonomik ve toplumsal yaşama ilişkin ayrıntılı istemler formüle etmek yerine, bunların çözümünün devlet ve rejimin yapısındaki köklü dönüşümün sorunların çözümünü --katılımcı ~~xxx~~ biçimleri geliştirerek-- nasıl kolaylaştıracağına gösterilmesi kanımca daha önemlidir.

Programın Devlet'in yapısı~~xxx~~ ve politik rejim konusundaki ~~kkkkkkkkkkkkkk~~ mevcut istemlerine ek olarak örneğin şunlar üzerinde de düşünülmalıdır:

-- Devlet, mevcut resmi ideolojiyle politik, toplumsal ve bireysel yaşamın bütün alanlarına müdahale etmektedir. Kılık-kıyafet kanunundan, ~~kkkkkk~~ Atatürk devrimlerini korumaya kadar, vb. Bu tipik bir totaliter devlet çizgisidir.

-- 163. maddenin kalkması yeterli değildir, Diyanet İşleri Başkanlığı lağvedilmeli, din işleri cemaatlere bırakılmalıdır.

-- Eğitimin içeriği demokratikleştirilmeli, mevcut resmi ideolojiden ("Atatürkçülük"ten) arındırılmalı, çoğullaştırılmalıdır.

-- Valilik sistemi kaldırılmalı, belediyelerin ve muhtarlıkların yetkileri artırılmalıdır. Valilerin bugünkü fonksiyonları,

Ahmet KARRAM
Tarafindan bagıslanmiştir
TÜSTAV

10000409

seçimle gelen ve belediye meclislerinin denetimi altındaki belediye başkanlarına barakılmalıdır.

-- Hem milletvekilleri, hem de belediye başkanları ve meclisleri, muhtarlar ve ihtiyar heyetleri her zaman seçmenler tarafından geri çağırılabilmelidir.

-- Her belde, o belde halkının yaşamını ilgilendiren bütün konularda söz ve karar sahibi olabilmelidir.

Devletle toplum ve birey arasındaki bugünkü ilişki, bu açıdan incelenerek, devletin politik ve toplumsal yaşama müdahalesini daha bugünden küçültmeye başlayacak diğer köklü istemler saptanmalıdır.

Devlet ekonomik olarak da küçültülmelidir:

-- Bugünkü "devletçilik" (KİT'ler, vb.) yalnız verimlilik ve halkın sırtına yük olmak açısından değil, devletin politik ve toplumsal yaşama müdahalesini artırıcı bir işlev ~~de~~ görmesi açısından da olumsuzluklar taşıyor. KİT'lerin özelleştirilmesine ve yabancılaş-tırılmasına elbette karşı çıkmalıyız. Ama bu kategorik bir karşı çıkış, her ne pahasına olursa olsun bir karşı çıkış halini almamalıdır. Bu karşı çıkış bugünkü "devletçiliğimizi" korumak ve güçlendirmek biçimini alıyorsa, ya da başka alternatif olmadığı için almak zorunda kalıyorsa, bu pek de anlamlı olmayacaktır. Liberalizmin "zelleştirme ve serbest pazar" sloganlarının karşısına "devletçi" sloganlarla çıkmak yanlıştır, marjinalleşmekten başka bir sonuç vermez.

-- KİT'lerde, çalışanların yönetimde söz ve karar sahibi olması, onların onayı olmadan karar alınamaması, bunu sağlayacak mekanizmaların geliştirilmesi üzerinde kafa yormalıyız. Bu da yetmez: KİT'lerin buldukları belde halkının da KİT'ler üzerinde söz sahibi olması üzerinde düşünülmalıdır.

-- Aynı istemleri özel şirketler konusunda da yükseltmeliyiz. Sendikalardan bağımsız, onlar dışında "işyeri konseyleri" ya da "işyeri işçi temsilciliği" kurumu üzerinde durmalıyız.

-- KİT'ler konusunda, bunların mülkiyetinde çalışanların pay sahibi olabileceği biçimler üzerinde düşünmeliyiz.

x x x

Bir günlük bir zaman içinde ancak bu kadarını düşünüp yazabildim. Sevgiyle ve hasretle...

Ahmet Kardam

Ahmet KARDAM
Tarafından başlanmıştır

TÜSTAY